folklor/edebiyat, cilt:19, sayı:76, 2013/4

ŞİİRİN ESİN KAYNAĞI OLARAK MİTOLOJİ

Tuğçe Erdal*

Yazının bilinmediği ve dolayısıyla da yazılı kültürün bellekleri şekillendirmediği bir çağda sözlü kültür verileri topluluğun yeni üyelerine anında aktarılamamaktaydı. Mitolog olan Mircea Eliade *Mitlerin Özellikleri* adlı çalışmasında sözlü kültürün hâkim olması nedeniyle bu dönemdeki inanç sistemlerini ve mitolojileri "tam olarak" öğrenmenin imkânsızlığını vurgulamaktadır. (Mircea, 1993: 149) Ancak, mitoloji ile belirginleşen inanç esaslarının bir şekilde korunması ve aktarılması gerekmektedir. Şiir, insanların tarihi, yaşantısı olan mitleri aktarma ve koruma görevini üstlenmiştir. Mehmet Can Doğan, *Şiir Arkeolojisi* adlı eserinde şiiri, tarihöncesi çağlarda dinin ve mitolojinin seslendirildiği ve korunduğu kolektif bir anlam alanı olarak görmektedir ve Christopher Caudwell'ın *Yanılsama ve Gerçeklik* adlı eserine gönderme yaparak şiirin yazıyla birlikte her ne kadar "kolektif dönemden özel döneme" geçmiş olsa da mitoloji ile bağlantılarını hiçbir zaman koparmadığını belirterek bunun sebebi olarak mitosların evrensel değerleri haber vermesini veya onlara böyle bir anlam yüklemesinden ileri gelmesini görmektedir. (Doğan, 2011: 10) Şiir ile mitoloji arasında bağ kurmuş birçok şairin de paylaştığı bir düşünce olarak Octavio Paz'ın *Öteki Ses Şiir ve Yüzyılın Sonu* adlı yapıtında "kökenlere dönüşler hemen her zaman birer başkaldırıdır: Birer yenileşme, birer yeniden doğuş" ifadeleri şiir ile mitoloji arasındaki organik bağı da açıklamaktadır. (Paz, 1995: 114) Mitler, insanoğlunun yaşamında din aracılığı ile bir inanç olarak yer aldığı gibi edebiyatları vasıtasıyla da yer almaktadır. Mitlerin insan yaşamındaki yeri ve kullanımı ile ilgili olarak mitoloji üzerine çalışan Dursun Ali Tökel, *Di-*

* Dr. Bozok Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı

van Şiirinde Mitolojik Unsurlar adlı kitabında özetle mitlerin, ilkçağlarda oluşmuş olmakla beraber bugün hâlâ hayatımızın en önemli noktalarında varlıklarını sürdürdüğüne ve insanlığı etkilemeye devam ettiğine vurgu yapmaktadır. Çalışmasının devamında mitlerin bugünlere kadar bir vesileyle gelmiş olmalarına dair çıkarımda bulunan Tökel, mitleri bugünlere taşıyanların hemen hemen bütün milletlerde mevcut olan destan, masal, halk hikâyesi, efsane veya saga gibi geleneksel anlatı türleri olduğunu tespit etmektedir. (Tökel, 2000: 50–55) Mitoloji'nin edebi türler aracılığı ile geçmişten günümüze kadar taşındığı söylenebilir. Mitoloji ve ilkeller üzerine birçok araştırması bulunan mit uzmanı Joseph John Campbell, *İlkel Mitoloji* adlı eserinde "mitolojik motifleri ayinlerinde yaşamayan; kâhinleri, ozanları, tanrı bilimcileri ya da filozofları eliyle yorumlamayan; sanatında yansıtmayan; şarkılarında övmeyen ve yaşama güç katan düşlerinde coşku içerisinde denemeyen insan topluluğu yoktur." (Campbell, 1992: 12) diyerek mitlerin toplumların hayatındaki önemini ifade etmektedir.

Tökel'in adı geçen eserinde tespit ettiği "mitleri bugünlere taşıyanların hemen hemen bütün milletlerde mevcut olan destan, masal, halk hikâyesi, efsane veya saga gibi geleneksel anlatı türleri" olduğunu ifadesinden yola çıkılarak bu türler oluşturulurken neden mitten faydalanıldığı sorusu sorulabilir. Bu soruya Ioanna Kuçuradi mitlerin metaforik özelliğine vurgu yaparak açıklama yapmaktadır. Konuyla ilgili olarak Kuçuradi simgesel anlatışın hedefinin, gerçeği yeniden yoğurmak olduğunu iddia etmektedir. Kuçuradi'ye göre; simgesel ifade ise bir eserde hem görünen anlamı hem de görünen hemen anlaşılan anlamının dışında daha fazla bir anlam içeren ifade biçimi olduğuna göre eserin ilk bakışta görünenin dışındaki başka anlamının ne olduğu sorusu okuyucuların kafasını en fazla kurcalayan sorudur. Çoğu kez okuyucular sembolik eserin içinde bulunan başka bir anlam sezerlerse de bu sezgi bir belirginlik kazanmaz. Böylece eserde bulunan simgesel ifadeleri bazı kavramlar etrafında açıklayarak, eserin anlamını bir bilmece çözer gibi çözmeye yönelirler. Zira Kuçuradi'ye göre gerçekliğin ifadesi olan simgesel ifade kavramlaştırılamaz. (aktaran Karataş, 2008: 12)

Joseph John Campbell ise yukarıda adı geçen eserinde aynı soruyu farklı bir şekilde ele alarak "neden insanın, yaşamına temel olacak somut bir şey aradığında dünyayı dolduran gerçekleri değil de, anımsanmayacak kadar eski imgelemlerin mitoslarını seçtiğine cevap aramaktadır. (Campbell, 1992: 12) Bu konu üzerine özellikle mitoloji-edebiyat ilişkisi üzerine Dursun Ali Tökel, adı geçen çalışmasında şunları söylemektedir:

> "Edebiyat ve mitoloji ilişkisi iki boyutta ele alınabilir. Birincisi, destanlar gibi, mitolojik çağlardan kalma olağanüstü anlatıları konu alan eserlerin yapısı ki, bunlar tamamen mitolojik anlatılardır ve olaylar bütünüyle olağanüstüye dayandığı için çözümlenmeleri de hayli güçtür. İkincisi ise daha sonraki çağların aklî yönü ağır basan, olağanüstüden ziyade olabilirliğe dayalı eserlerindeki mitolojik yönlerdir ki, bunlar bünyelerinde sembol ve imge hâlinde mitolojik figürlere yer verirler. Bu mitolojik figürler bazen edebî eserin içerisinde bir mazmun veya gönderme birliği şeklinde bulunur ve esas yapıya fazla tesir etmezken, bazen bu mitolojik figürler edebî eserin ana kurgusunu oluşturur. Eser tamamen bu mitolojik figüre dayanır ve o çözümlenmeden eser çözümlenemez. Edebî türler içinde, tarihî süreçte, ya da günümüzde mitolojiye nasıl rastlayacağımız ise önemli bir sorudur. Epopeden romanesk romana, oradan realist romana nüfuz eden mitik karakterler, nihaî aşamada edebî eserde, ya imge ya simge, yahut alegori veyahut da bir mazmun suretinde görünürler ve ilk zamanlardaki aslî fonksiyonlarından büyük bir oranda sıyrılmış olurlar." (Tökel, 2000: 54–55)

R.Wellek ve A.Warren, *Edebiyat Biliminin Temelleri* adlı eserlerinde mit ve edebiyat ilişkisini şu şekilde ifade ederler: İnsanlar, yalnız mücerret kavramlarla yaşayamayacaklarına göre, içlerindeki boşlukları kaba saba, gelişigüzel parça parça yarattıkları mitler veya olabilecek veya olması lazım galen şeylerin suretleriyle doldururlar. Bir edebî yazarın bir mite ihtiyacı olması demek, onun, içinde yaşadığı toplumla birleşmeyi ve onun içinde bir fonksiyonu olmasını arzuladığını gösterir. (Wellek vd., 1983: 257–258)

Ioanna Kuçuradi ise mitosu, "…her mitos, gerçekliğin veya gerçek bir olayın simgelerle yorumlanışıdır. "şeklinde tanımlamakta ve mit ile sanat eseri ilişkisini, sanat eserinde anlatılana "mit, mitos" (fiction) adını vererek tespit etmektedir. (aktaran Karataş, 2008: 13)

Dursun Ali Tökel adı geçen çalışmasında, "şairlerin neden mitolojiyi ve mitolojik unsurları eserlerinde kullandığını" şöyle açıklamaktadır:

> "Şairlerin, geçmiş çağların mitolojik figürlerine başvurması şüphesiz bir ihtiyaçtan kaynaklanmaktadır. Bunun pek çok sebebi olabilir. Bu bazen milletlerin ortak hafızasında çok kuvvetli bir zemin bulacak olan, bir şiirsel elemana başvurmak ve böylece okuyucuyla daha rahat bir iletişim kurmak için, bazen şiirin zaten bir tasarruf olan kelime kadrosunu daha da aza indirmek ve bu suretle az söz, derin anlam birliğini sağlamak için, bazen de şiirin gizemine yeni bir boyut getirmek, anlam katmanlarındaki derinliği arttırmak ve eserin iç kurgusundaki giriftliği pekiştirmek için olabilir." (Tökel, 2000: 61)

Yukarıdaki sorunun cevabını mitoloji üzerine çalışmaları bulunan Fuzuli Bayat, *Türk Mitolojik Sistemi 1* adlı kitabında ise şu şekilde vermektedir:

> "Mitoloji, ödünç alınması veya ödünç verilmesi mümkün olmayan, genetik hafızamızda var olan, bilgi inanç ve kutsallık öbeğidir. O hâlde bin yıllar geçmesine rağmen, yeni bir din kabul etmemize bakmaksızın Türk toplumu hâlen bilinçaltında mitolojik olgular, inançlar yaratmaktadır. Hiçbir medeniyetin, hiçbir dinin ve yasanın silemediği bu bilinçaltı genetik hafızamız zamanla kendini gösterir, teknolojinin hızla ilerlemesine karşılık varlığını korur… Her toplumda olduğu gibi, Türkler de mitlerini ve mitolojik görüşlerini ilk önce dillerinde ve dile dayalı metinlerde, ritüellerde ve gösteriye dayalı metinlerde, çeşitli sanat türlerinde ve görsel metinlerde kuşaktan kuşağa aktarmışlardır." (Bayat, 2007: 17)

Divan Edebiyatı veya Eski Türk Edebiyatı olarak da adlandırılan klasik Türk edebiyatı mitolojik temelini çeşitli kaynaklardan aldığı gibi en önemli kaynağını İslam kültürü içindeki yerinden almaktadır. Tökel, adı geçen çalışmasında klasik Türk edebiyatının kullandığı mitolojik unsurların genel olarak İran Mitolojisi, Geleneksel Türk Mitolojisi, İsrailiyat ve Yunan Mitolojisi kaynaklı olduğunu sıralamaktadır. Tökel, de çalışmasında İslam kültür dairesine değinerek; İran Mitolojisi ve temelini dinî kaynaklardan alan mitolojik unsurların, klasik Türk edebiyat içinde diğerlerine göre daha fazla yer aldığını, bunun nedeninin de klasik Türk edebiyatının ortak İslam kültürü içinde oluşturulması ve bu oluşum sürecinde özellikle ilk dönemde Şeh-nâme'nin ve dolayısıyla İran edebiyatının örnek alınması olduğunu tespit etmiştir. (Tökel, 2000: 99–100)

Mitolojinin etkisi klasik Türk edebiyatı şiirlerinde ve milli edebiyat dönemi şiirlerinde kendisini göstermiştir. Divan şiirleri incelendiğinde mitolojik öğe taşıyan ya da mitik bir olaya telmihte bulunan şiirler olduğu görülmektedir.

Dursun Ali Tökel, adı geçen çalışmasında klasik Türk şiirinde kullanılan mitsel öğeleri I. Dini Şahsiyet ve Varlıklar, II. Tarihi ve Efsanevi Şahsiyetler ve III. Mitolojik Şahıs ve Varlıklar olarak üç ana başlık altında şu şekilde tasnif etmektedir:

I. Dinî Şahsiyet ve Varlıklar
1. Peygamberler
1.1. Hz. Âdem
1.2. Hz. Dâvûd
1.3. Hz. İbrahim (Halîl)
1.4. Hz. İdris
1.5. Hz. İlyâs
1.6. Hz. İsâ
1.7. Hz. İsmâil
1.8. Hz. Muhammed
1.9. Hz. Mûsâ
1.10. Hz. Nûh
1.11. Hz. Süleymân
1.12. Hz. Yakûb
1.13. Hz. Yûsuf
2. Mukaddes Kişi ve Varlıklar
2.1 Mukaddes Kişiler
2.1.1. Hz. Ali
2.1.2. Hallâc- Mansûr
2.1.3. Hz. Hüseyin
2.2. Mukaddes Varlıklar
2.2.1.Azrâîl
2.2.2.Cebrâil
2.2.3. İsrafil
2.2.4. Şeytan
2.2.5. Gılman ve Hûr

II. Tarihî ve Efsanevî Şahsiyetler
1. Kutsal Kitaplarda Zikredilen Ünlü Şahıslar
1.1. Circis
1.2. Deccâl
1.3. Firavun
1.4. Harut ile Marut
1.5. Hızır
1.6. Kârun
1.7. Nemrud
1.8. Yecuc
2. Hükümdarlar
3. Şair ve Âlimler
4. Hükemâ ve Filozoflar
4.1. Aristo

4.2. Eflatun
4.3. Lokman
5. Ünlü Aşk Kahramanlar
5.1. Ferhad, Şirin
5.2. Mecnûn, Leylâ
5.3. Vâmık, Azrâ
5.4. Yûsuf, Züleyhâ

III. Mitolojik Şahıs ve Varlıklar
1. Mitolojik Şahıslar
1.1. Behram
1.2. Bihzâd
1.3. Cem id/Cem
1.4. Dahhâk
1.5. Dârâ
1.6. Efrâsiyâb
1.7. Ehrimen
1.8. Feridûn
1.9. Hüsrev
1.10. İskender
1.11. Keyhüsrev
1.12. Keykubâd
1.13. Nûşirevân
1.14. Rüstem
2. Mitolojik Varlıklar

Tökel'in çalışmasında yaptığı bu sıralamaya klasik Türk edebiyatına mensup pek çok şairin şiirinden yine pek çok örnek bulmak mümkündür. Ancak tespit edilen birkaç örnek ile konuyu sınırlandırmak yerinde olacaktır. Konuyla ilgili olarak Gökçen Karataş'ın yapmış olduğu *Klasik Türk Şiirinde Tarihi, Efsanevi ve Mitolojik Unsurlar* adlı basılmamış yüksek lisans tezinden örnekler vermek mümkündür.

Klasik Türk edebiyatının 16. yüzyılda yaşamış en önemli temsilcilerinden biri olan Fuzuli bir gazelinde Hz. Âdem'e telmihte bulunmaktadır.

Âdemî istese topragda elbette bulur
Bu gün ol feyzi ki topragı kılupdur ***Âdem***
K. 24/11

İnsanoğlu istese bugün o bereketi toprakta elbette bulur; çünkü Âdem topraktan yaratılmıştır. Fuzûlî, beyitte toprağın bereketli oluşunu Hz. Âdem'in topraktan yaratılmasına bağlamaktadır. (Karataş 2008: 41)

Derd ü gama merd olmadır aşk içre âlemden garaz
İnsân-ı kâmil gelmedir ***Havvâ vü Âdem****den garaz*
G.231/1

Dünyadan istenen aşk içinde dert ve kedere mert olmaktır, Havvâ vü Âdemden maksat insan-ı kâmil(in) gelme(si)dir. Âdem ile Havvâ'nın yaratılma sebebi ve hikmeti, dünyaya insan-ı kâmilin gelmesidir. En yüce insan-ı kâmil Hz. Peygamber'dir. Hayâlî Bey beytinde, Havvâ ve Âdem'in yaratılma maksadının Hz. Peygamber olmasını konu etmiştir. (Karataş, 2008: 43)

Kande bir ehl-i kerem varsa yaşatmaz rûzgâr
*Yer yüzünde imdi bir âdem mi var **Âdem** gibi*
G. 407/2

Şeyhülislâm Yahyâ, onun nesli içerisinde yeryüzünde ona layık olanların azlığından yakınır ve bunun sebebini zamanın iyilere kıyması olarak gösterir. Zaman nerede bir 'ehl-i kerem' bulsa yaşatmaz, yeryüzünde 'Âdem gibi âdem' bırakmaz. (Karataş, 2008: 44)

Kelîmu'llâh'dur endîşem dilim **Tûr**-ı ma'ânîdür
Kelâmum ser-te-ser şehr-i mezâyâ-yı tecellâdur
K. 48/56
Düşüncem Hz. Mûsâ'dır, gönlüm manaların Tûr'udur, sözlerim baştan başa tecelli meziyetlerinin şehridir. Nef'î beyitte, Hz. Mûsâ'ya, Tûr'a ve tecelliye işaretle, kendisini ve eserini ve anlam dünyasının zenginliğini ifade etmiştir. (Karataş, 2008: 89)

Cürm-i âsî Nûh tûfanından artuk olmaya
Virdi keşti-bân-ı rahmun **Nûh**a ol demde necât
K.2/16

Bağışlamanın gemicisi Nuh'a o anda kurtuluş vermeseydi asilerin suçu Nuh tufanından kurtulamazdı Zâtî, beyitte Hz. Nûh'un tufanına telmihte bulunmuştur. (Karataş, 2008: 94)

Her kim ihlâs ile hâk-i merkadinden zerreî
Alsa anunla tabâbet eylese **Lokmân** olur
K.7/24
Her kim onun kabir toprağından samimiyetle, içten bir parça toprak alsa hekimlik eylese Lokman olur. Fuzûlî, beytinde memdûhu överken Lokman'ı zikretmiştir. Zira onun övgüsüne mazhar olan Kanuni Sultan Süleyman'ın kabrinden alınacak bir parça toprak Lokman olmaya yetecektir. (Karataş, 2008: 213)

Hâk-i sâgar **Cem ü Cem id**dir ey pîr-i mugân
Haber et sâkiye kim tutmaya sâgar güstah
G 59/2
Ey meyhaneci, kadehin toprağı Cem ve Cemşid'dir; sakiye haber et, onu küstah, terbiyeye aykırı bir şekilde tutmasın. Fuzûlî, beyitte içinde şarap bulunan kadehin Cem'in toprağından yapılması hasebiyle kutsal sayılması gerektiğini belirtmiştir. (Karataş, 2008: 244)

Bir içim suyu diriğ eyledi **İskender**den
Ta'n ederse yeridir **Çeşme-i Hayvân**a kerem
K.15/6

Cömert (kişi), bir içim suyu İskender'den esirgedi; Çeşme-i Hayvânı ayıplarsa yeridir. Hayâlî, beyitte İskender'in âb-ı hayata erememesine telmihte bulunmuştur. (Karataş, 2008: 268)

Peş peşe sıralanan bu örnekleri yukarıdaki tasnife göre artırmak mümkündür. Karataş, adı geçen çalışmasında klasik Türk edebiyatında hangi oranda mitolojik unsurların kullanıldığını göstermek maksatlı örneklem bir çalışma yapmıştır. Çalışmada, mitoloji, tarih ve efsane kavramlarının edebî metinlerdeki kullanımından hareketle, klasik Türk edebiyatında şiirin gelişimine katkılarını dikkate alarak, XVI. yüzyıl klasik Türk şairlerinden *Fuzûlî'*nin *Türkçe Dîvânı*, *Zâtî Dîvânı, Hayâlî Bey Dîvânı, XVII. yüzyıl şairlerinden Şeyhülislam Yahya Dîvânı* ve *Nef'i Dîvânı* olmak üzere toplam beş divandan hareket edilmiş; bu divanlar, çalışmanın örneklemini teşkil etmiştir. Karataş, çalışmasının devamında mitoloji, tarih ve efsane kavramlarının edebî metinlerdeki kullanımını istatistiki bir sınıflandırma ile vermiştir. Bu sınıflandırmanın konuyla ilgili genel bir yargı oluşturacağı söylenebilir.

	Dinî Şahsiyet ve Varlıklar	**Tarihi ve Efsanevi Şahsiyetler**	**M i t o l o j i k Şahıslar ve Varlık**	**Toplam**
ZÂTÎ	479	388	248	**1115**
FUZÛLÎ	158	150	55	**363**
HAYÂLÎ	202	382	197	**781**
NEF'Î	153	188	296	**637**
Ş E Y H Ü L İ S L Â M YAHYÂ	38	127	54	**219**
TOPLAM	**1030**	**1235**	**850**	**3115**

Mitolojik, Tarihi, Efsanevi Şahısların Beyit Sayılarının Şairlere Göre Dağılımı (Karataş, 2008: 283)

Klasik Türk edebiyatı şairlerinden başka modern Türk edebiyatı şairleri de şiirlerinde mitolojiden esinlenmiştir. Mehmet Can Doğan yukarıda adı geçen eserinde Osmanlı münevverinin bir dünyadan başka bir dünyaya geçme isteğinde Antik Yunan tarihi ve mitolojisinin önemli bir gösterge olduğunu ifade etmektedir. (Doğan, 2011: 15) Şevket Toker, *Türk Edebiyatında Nev-Yunânîlik* adlı çalışmasında Yusuf Kâmil Paşa'nın 1859'da Türkçeye çevirdiği *Télémaque*, adlı eserin Eski Yunan tarihine ve mitolojisine karşı oldukça geniş bir ilgi uyandırdığını belirtmektedir. Bu ilgiyle Yunan ve Latin tarihine, felsefesine ilişkin bazı yazılar da Türkçeye çevrilir. 1890'da, Şemseddin Sâmi'nin *Esatîr* adlı kitabı yayımlanır. Ramazan Kaplan *Klâsikler Tartışması (Başlangıç Dönemi)* adlı çalışmasında Ahmet Mithat Efendi'nin 27 Mart-31 Mart 1890 tarihlerinde *Tercüman-ı Hakîkat* gazetesinde çıkan "Mitoloji ve Şiir" ile "Tekrar Mitoloji ve Şiir" başlıklı yazılarıyla başlayan tartışma, şiirde mitolojiye bağlı kaynaklanma sorununu gündeme getirmiştir. (Kaplan, 1998) Tanzimat Fermanı'nın ilanından

adını alan Tanzimat dönemi ile başlayan modern edebiyat dönemi günümüze kadar gelen süreçler bütününü oluşturmaktadır. Bu süreçlerden biri olan Serveti Fünun dönemi önemli şairlerinden Tevfik Fikret de bir şiirinde Yunan mitolojisinden esinlenmiştir.

Kalbinde her dakika şu ulvi tahassürün
Minkar-ı âteşinini duy, dâima düşün:

Onlar niçin semâda, niçin ben çukurdayım?
Gülsün neden cihan bana, ben yalnız ağlayım?..

Yükselmek âsümâna ve gülmek, ne tatlı şey!..
Bir gün şu hastalıklı vatan canlanırsa... Ey

Müştâk-ı feyz u nûr olan âti-i milletin
Meçhul elektrikçisi, aktâr-ı fikretin

Yüklen getir - ne varsa - biraz meskenet - fiken,
Bir parça rûhu, benliği, idrâki besleyen

Esmâr-ı bünye-hıyzini; boş durmasın elin.
Gör dâimâ önünde esâtir-i evvelin

Gökten dehâ-yi narı çalan kahramâanını...
Varsın bulunmasın bilecek nâm ü şânını!..

Prometeus adlı şiirinde Fikret, içinde bulunduğu ruh halini Yunan mitoloji kahramanı Prometeus ile anlatmaktadır. Tanrı Zeus'un elinden ateşi çaldığı için cezalandırılan Prometeus bir başkaldırışın sembolü olarak şiire yansımıştır. Bu dönemde mitlerden Tevfik Fikret gibi yararlanan pek şair de olmamıştır. Daha sonraki yıllarda özellikle batı tarzı şiirlerin Türk edebiyatına girmesi ve tanınması ile birlikte gelen Batı mitolojisi, şairlerin ifade aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Selanikli Hilmi'nin 1900'de yayımlanan *İlyas Yâhud Şâir-i Şehîr Omiros*'u, İlyada'nın ilk çevirisi olması bakımından önemlidir. (Doğan, 2011: 16) Kenan Akyüz *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860–1923* adlı kitabında Millî Edebiyat döneminde Türk edebiyatında ortaya çıkmış olan bir edebî eğilimin de yine geçmişin –bu sefer yabancı-bir kaynağa yönelerek, Türk edebiyatını esasında Batılılaştırmak için, doğrudan doğruya "Eski Yunan edebiyatını örnek edinmek" eğilimi olduğunu iddia etmektedir. Akyüz, aynı çalışmasında Yahya Kemal ile Yakup Kadri'nin temsile çalıştıkları ve Eski Ak Deniz Havzası (bölgesi) Medeniyeti ile ilgili olduğu için Havza Edebiyatı veya Nev-Yunanîlik adını verdikleri ve ilk örneklerini Yahya Kemal'in "Sicilya Kızları" ve "Biblos Kadınları" adlı şiirleri ile Yakub Kadri'nin "Siyah Saçlı Yabancı ile Berrak Gözlü Genç Kızın Sözleri" adlı nesrinde bulunan bu eğilimin de, devrine tesir edebilen bir gelişme gösteremediğini ve Türk şiirindeki ilk temsilcisini sonradan Salih Zeki Aktay'ın şahsında yetiştirebildiğini belirtmektedir. Yine aynı yıllarda, şiirin genel durumundaki bu kararsızlıktan başka, milli bir edebiyata taraftar

şairlerin şiir anlayışında da tam bir birlik görülmez. Milli edebiyat hareketince şiirin şahsi bir mesele olarak sayılması üzerine, milli edebiyat deyiminden bazı şairler konuca "eski Türk tarihine, efsane ve geleneklerine bağlanmayı" anlayarak bu tarzda şiirler yazarken (Mehmed Emin, Ziya Gökalp, N. Mermi); bazıları "Osmanlı İmparatorluğu'nun parlak devirlerini yaşatmaya" çalışıyor (Yahya Kemal, Enis Behiç); bazıları da millileşmeyi "halk şiirine bir dönüş" sayarak, halk nazım şekilleri ile şiirler yazıyor (Rıza Tevfik, Faruk Nâfiz, Orhan Seyfi, Yusuf Ziya) ve hemen hepsi, -birinci gruptakiler hariç- ferdiyetçi bir sanat anlayışı içinde, yalnız kendi duygu ve hayal dünyalarını işliyorlardı. (Akyüz, 1995: 170) Türk edebiyatındaki bu neoclassique yönelişlerin, bunlar içinde de özellikle Herédia ve Moréas'ın Türk edebiyatında ortaya çıkacak olan Nev-Yunânîlik girişiminin hazırlanışında etkileri olmuştur. *Sicilya Kızları* ve *Biblos Kadınları* adlı şiirlerin romanizm ve Herédia'dan gelen etkilerle ortaya çıktığı söylenebilir. Bu etkiler, hareketin Türk edebiyatındaki temsilcileri olan Yahya Kemal ve Yakup Kadri'de görülmektedir.

Hasan Âli Yücel, *Edebiyat Tarihimizden* adlı çalışmasının 1. cildinde Yahya Kemal ve Yakup Kadri'de Nev-Yunanilik akımının etkilerinden bahsetmektedir.

> "Yahya Kemal'in hulya esen başının içinde Biblos kadınları, omuzlarında ince boyunlu destileriyle su doldurmaya gidiyorlardı. Yakup Kadri'nin hacımlı ve sevimli kafasında kıvırcık sakallı, büyük cüsseli Yunan tanrıları, dolgun kalçalarının şehvetli oynayışlarile nazlı nazlı yürüyen Yunan tanrıçaları Olympos'taki zevk ve neşe meclislerini kuruyorlardı." (Yücel, 1957: 255)

Yahya Kemal 1912'de Nev-Yunanîlik düşüncesi ile Paris'ten dönüşünde Fransız edebiyatının öne çıkan bazı yazarlarından etkilenen Yakup Kadri ile birlikte Nev-Yunanîlik'i esas alan bir "edebi mektep" kurmaya niyetlenir. İşte bu niyetin anlatıldığı ilk kişilerden biri olan Tevfik'in 1911'de yayımladığı "Promete" şiiri bu düşüncenin yansımadır. Yahya Kemal yıllar sonra projesini şöyle anlatır:

İkimizde bir hulyaya kapıldık; İran'dan Yunan'a geçmek…Eski edebiyatın mihrâkı İran'dı. Geç olmakla beraber Yunan klâsiklerine dönecektik. Nazariye şuydu: Modern edebiyatımız, gerçi Avrupa'ya dönmüştü. Fakat bu model Fransızların son şiiri ve son nesri idi. Bu kâfi olamazdı. Bütün Avrupa'yı anlamak için ancak Yunanlılardan başlamak lazımdı. Biz coğrafyaca, kısmen de medeniyetçe Yunanlıların vârisiyiz. Bu verasete din mâni olmuştur. Bu hal, 1850-1860 senelerine kadar sürmüştür. Biz, o tarihlerden bu yana her Fransızlara tâbi olmuşuz. Bütün Fransızların ve onunla beraber Avrupalıların menbaı olan Yunanlılara dönmeliyiz ki, tam mânasiyle bir edebiyatımız olabilsin.

Yahya Kemal ve Yakup Kadri'deki Nev-Yunanilik etkisi Cemil Meriç'in de dikkatinden kaçmamıştır. Cemil Meriç, *Bu Ülke* adlı eserinde bu etkiye şu şekilde değinmiştir.

> "Edebiyatımızda Yunanperestlik Yahyâ Kemâl ile başlar, Yahyâ Kemâl ve Yakup Kadri ile. İran'dan Yunan'a geçen iki dost bu yolculuktan altın meyvelerle dönerler. Ama anlarlar ki gurbet tehlikelerle dolu... Bâkî'leri, Gaalib'leri, Hâmidleri yetiştiren bir şiiri, Yunân-ı kadîme bağlamak, ummânı ırmağa bağlamaktır." (Meriç, 1976: 59)

Mehmet Kaplan, *Cumhuriyet Devri Türk Şiiri* adlı eserinde özellikle Yahya Kemal ve

Yakup Kadri'de görülen bu etkiyi C.G. Jung'tan alıntılıyarak şu şekilde açıklar.

> "C.G. Jung, toplumların din ve medeniyet değiştirmeleri esnasında ya eski dinlere yahut yabancı mitolojilere başvurduğunu, onlar vasıtası ile muvazenesi bozulan manevî varlığına yeni bir düzen vermeğe çalıştıklarını ileri sürer." (Kaplan, 1975: 52)

Mehmet Kaplan'ın Jung'tan bu alıntısı göstermektedir ki, yeni bir yönetim kurulan Türkiye'de, aydınlar arasında da uluslaşmak için yeni bir geçmişe ihtiyaç duyulmaktadır. Bu geçmiş ise Nev-Yunanilik etkisi ile kendini göstermektedir. Tercih edilen bu akım, kaynağını Batı ve Yunan medeniyetinden almaktadır.

Yahya Kemâl, 1903 yılında gittiği Fransa'dan 1912'de Médie vapuruyla İstanbul'a döner ve bu aşamada yazdığı *Biblos Kadınları* ve *Sicilya Kızları* adlı şiirleriyle ve kafasında Nev-Yunanîlik akımını temellendirecek "Bahr-ı Sefîd Havza-i Medeniyeti" fikriyle döner. Yahya Kemal aynı fikirleri paylaştığı Yakup Kadri ile tanışmasını ve anlaşmasını Hasan Âli Yücel'e şöyle anlatır:

> "1912'de Balkan harbinden önce İstanbul'a gelmiştim. Yakup'la tanıştım. O, metinden Fransız edebiyatını okumuştu, okuyordu. İkimiz de bir hülyaya kapıldık; İran'dan Yunan'a geçmek… Eski edebiyatın mihrakı İran'dı. Geç olmakla beraber Yunan klasiklerine dönecektik. Nazariye şuydu:
>
> Modern edebiyatımız gerçi Avrupa'ya dönmüştü. Fakat bu model, Fransızların son şiiri ve son nesri idi. Bu kâfi olamazdı. Bütün Avrupa'yı anlamak için ancak Yunanlılardan başlamak lâzımdı. Biz coğrafyaca, kısmen de medeniyetçe Yunanlıların vârisiyiz. Bu verasete din, mani olmuştur. Bu hal 1850 -1860 senelerine kadar sürmüştür. Biz, o tarihlerden bu yana hep Fransızlara tâbi olmuşuz. Bütün Fransızların ve onlarla beraber Avrupalıların menbaı olan Yunanlılara dönmeliyiz ki, tam manâsıyla bir edebiyatımız olabilsin. Binaenaleyh şiir ve fikir telâkkimizi değiştirmek, onların telâkkisini almak lâzımdır. Dövizimiz olarak Eflatun'un şu sözünü almıştık: "Biz medenîler, Akdeniz etrafında bir havuzun kenarlarındaki kurbağalar gibiyiz" (Yücel, 1957: 255)

Nev-Yunanilik üzerine çalışmaları bulunan Şevket Toker, *Türk Edebiyatında Nev-Yunanilik* adlı çalışmasında Yahya Kemal'in bazı bitmemiş şiirleri ile *Biblos Kadınları*, *Sicilya Kızları* ve *Bergama Heykeltraşları* adlı şiirlerinde Yunanî estetiğinin izlerini görmenin mümkün olduğunu belirtmektedir. Toker, aynı çalışmasında Yahya Kemal'in, *Biblos Kadınları* şiirini de bu açıdan incelemektedir:

"Mermerden nâ'şı hareli bir tülle örtülü
Biblos ilâhı genç Adonis bekliyor ölü"

mısralarıyla başlayan şiirde Yunan mitolojisinin, Sümer ve Hitit kaynaklarına kadar giden "tipik bir Anadolu efsanesi"nin kahramanı Adonis ele alınmıştır. "Akdeniz Havzası Uygarlığı" düşüncesini benimsemiş olan şairin böyle bir efsaneyi seçişi de anlamlıdır. (Toker, 2008: 27)

Yahya Kemal'in bazı bitmemiş şiirleri arasında da mitolojik unsurlar bulmak mümkündür.

"Trenyen denizinde güneş alçalıyordu.
Keçi tırnaklı ilah Pan kaval çalıyordu."

mısraları, yirmi yaşındaki şairin hece denemelerinden biridir. Mitolojinin keçi ayaklı tanrısı Pan'dan bahsetmesi bakımından ilgi çekicidir.

"Tam elli beş yaşında ve Biblos'dayım bugün
Fikret bu beytimi inşâd ederdi sevdiği bir mûsikî gibi."

mısralarıyla başlayan bitmemiş şiirinde, eski bir Akdeniz kenti olan Biblos'tan bahsedilmiştir. (Toker, 2008: 27)

Yahya Kemal'in şiirinde Adonis efsanesinin sadece bir bölümü alınmıştır:

"Matem şeritleriyle sarılmış alınları
Mevkible çıkdı lâhdine Biblos Kadınları"

mısralarında Adonis için yapılan törenlerden birinin tasvirini buluruz. Adonis için yas tutan kadınlar bu beldeden gözyaşlarıyla ayrılırlar ve saçlarını armağan olarak Adonis'e bırakırlar (Toker, 2008: 28)

Sicilya Kızları adlı şiiriyle şair, bizi yine özlemle andığı geçmiş çağlara götürür:

Sicilya kızları uryân omuzlarında sebû;
Alınlarında da çepçevre gülden efserler ,
Yayar bu mahfile âsâbı gevşeten bir bû
Ve gözleriyle derinden bakar gülümserler.
Sicilya kızları uryân omuzlarında sebû;

Bu mısralarda bir tablo canlılığı ve güzelliği içinde omuzlarında testilerle, alınlarındaki gülden taçlarla yürüyen Sicilya dilberlerini görür gibi oluruz. (Toker, 2008: 28) Ancak şiirin ikinci bölümünde Osmanlı Şark dünyasına ait unsurlarla Eski Roma'ya ait unsurların kaynaştığı, belli bir senteze ulaşılmaya çalışıldığı görülür:

"Hadîkalarda nevâgîr iken şadırvanlar
Somaki kurnalarından gümüş sular dökülür
Ve hep civara serilmiş kadife divanlar"

mısralarında "şadırvan", "kadife divanlar", "somaki kurnalar" bize Osmanlı- Şark dünyasının gravürlerini hatırlatırlar. (Toker, 2008: 28)

"Pek taze penbe tenlere benzer bu taşları
Yontarken eski Bergama heykeltıraşları
İlham eden vücûdun edasıyla mest imiş;
Heykeltraş demek o zaman putperest imiş."

beyitleriyle başlayan *Bergama Heykeltraşları* adlı şiirinde Yahya Kemal, vücut güzelliğinin, aşkın ve sanatın sihirli kaynağı sayıldığı paganist çağlara gider. Eski inanışın tanrı ve tanrıçaları aynı zamanda vücut güzelliğinin de tapılacak kadar güzel olan örnekleriydiler. (Toker, 2008: 28)

"Artık dehâya eski güzellikte sinmiyor.
Gördük ki yer yüzünde ilâhlar gezinmiyor."

mısralarında ise, tanrıların yeryüzünde insanlarla birlikte, iç içe yaşadıkları paganist çağların özlemi görülür. (Toker, 2008: 28)

Yahya Kemal'in şiirleriyle ve Yakup Kadri'nin ise yazılarıyla başlattıkları Nev-Yunanîlik akımı edebiyat dünyasında farklı görüşler bulmuştur. Kimi yazarlar olumlu yaklaşırken kimileri temkinli yaklaşmış kimileri ise kesin tavırlarla olumsuz yaklaşmıştır. Ancak Yahya Kemal ve Yakup Kadri'nin bu düşünceler ile çıkaracakları "Havza" adlı dergiye Tevfik Fikret'in önerisi ile çağırdıkları Cenap Şehâbeddin ve Rıza Tevfik karşı çıkmış ve bu düşüncelerin milli edebiyatı yansıtmadığını savunmuşlardır. Ancak Yunanilik düşüncelerinden vazgeçmeyen Yahya Kemal şiirleriyle, Yakup Kadri ise yazılarıyla dergiye devam ederler.

Yahya Kemal'in dönemin edebiyat anlayışı için çığır sayılabilecek bu düşüncelerine olumsuz yaklaşan edebiyat ve fikir adamlarından biri de Ziya Gökalp olmuştur. Toker, adı geçen eserinde Yahya Kemal'in Yunanilik hakkındaki düşüncelerini Ziya Gökalp ile paylaşması üzerine Ziya Gökalp'ın Akdeniz Havzası medeniyeti konusunda Yahya Kemal ve Yakup Kadri ile yakın görüşte olduklarını, Eski Yunan ve Latin klasiklerini örnek alma konusunda da birleştiklerini ancak halka yönelirken, sadece konuşma dilinin sadeliğini almayı düşünen Yahya Kemal ile, halk edebiyatına yönelinmesini isteyen Ziya Gökalp'ın görüşleri arasında farklılıklar da olduğunu tespit etmiştir. (Toker, 2008: 39)

Bu bağlamda, Oğuz Han, Efrasiyâb, Boğaç Han ve Şah İsmail menkıbelerini de Köprülü'nün Türk Edebiyatı Tarihi'ne bağlı kalarak özetleyen Ziya Gökalp, bunlardan aldığı motifleri şiirlerinde kullanmış, diğer yazar ve şairlerin de bunları işlemelerini tavsiye etmiştir. "Bizde mitolojiyi sanat fikriyatta canlı bir mevzu haline getirmek isteyen Ziya Gökalp'tır." diyen Hilmi Ziya Ülken, Ziya Gökalp'daki mitoloji fikrini şöyle açıklar.

O, ilk defa destanları tetkik ederek onları yeni lisanla nazma çevirmeye ve yeni sanata mal etmeye çalıştı. Genç şair Orhan Seyfi tarafından takip edildi. Ziya Gökalp daima köklere kadar giderek payen devrin mitolojisini tetkik etti. İslâmî devrin destanlarıyla meşgul olmadı. (Ülken, 2006: 173).

Ziya Gökalp'ın *Kızılelma* (1914) ve *Altın Işık* (1923) adlı kitaplarında bir araya getirilen manzumelerinde, Türk mitolojisinden figürlere yer verildiği veya bazı manzumelerin tamamen mitosun yeni bir yorumu olarak kurgulandığı görülür. (Doğan, 2011: 19) Ziya Gökalp idelojik düşüncelerini dile getirdiği, Türk destanlarını işlediği şiirler kaleme alır. "Kolsuz Kız", "Alageyik" şiirleri destanların anlatım tarzını korur. Bu yüzden Yahya Kemal, Fransa'dan döndüğünde, Ziya Gökalp'ın "barbar destanlar" yazdığını söyler. Yahya Kemal, barbar kelimesini kötü anlamda değil tam tersine övme amacıyla kullanmıştır. Romantiklerde de bu amaçla kullanılan kelime, Yahya Kemal için "ırk tarafı kuvvetli" demektir. (alıntılayan

Kaya, 86) Bu akıma olumsuz tepki veren bir diğer edebiyatçı ise Ömer Seyfettin olmuştur. Ömer Seyfettin, *Boykotaj Düşmanı* adlı hikâyesinde, Yahya Kemâl'in öncülüğünü yaptığı Nev-Yunanîlik akımına temas ettikten sonra, telmihlerle bahsettiği Yahya Kemâl'i Yunanlıların ve onların torunları saydığı Rumların koruyucusu gibi gösterir. Doğan, adı geçen çalışmasında Ali Cânip Yöntem'in de, "Homer Kimdir? İlyada ve Odise Nasıl Eserlerdir?", "Epope Nedir?", Epope Asrî Bir Nev'i midir?" ve Yine Epope'ye Dair" başlıklı yazılarının bulunduğunu ve bu yazıların ilkinin 1916'da, diğerlerinin de 1918 ve 1919'da yayımlandığını belirtmektedir (Doğan 2011: 20).

1920'li yıllardaki destan arayışları, Cumhuriyet dönemi Türk şiirinde mitoloji ilgisinin canlı kalmasını sağlamıştır. Özellikle Hilmi Ziya Ülken, şiirde kaynaklanma sorunu üzerinde, ömrü boyunca ısrarla durur. Halûk Nihat Pepeyi'nin Erenler, *Gaziler Destanı* (1951) adlı kitabına yazdığı takrizde, Türk şiirindeki mitoloji ilgisine ve bu ilgiyle canlanan destan yazma pratiğinin bir bakıma tarihini çıkarır. Hilmi Ziya, 1920'lere gelirken oluşan hava içinde Hâşim Nâhid'in "Adem'le Havva" adlı manzum bir kozmogoni masalı yayımladığını da kaydeder. *Atsız Mecmua*'da başta Hüseyin Nihal (Atsız) olmak üzere, Sabahattin Ali, Fethi Tevetoğlu ve başkaları şiirlerinde Türk mitoslarını kullanır. Fuat Şükrü'nün Turan ve Türkler (1931), Mehmet Necati Öngay'ın *Ergenekon'dan Doğan Güneş* (1935), Fethi Tevetoğlu'nun *Türklüğe Kurban* (1943), Hüseyin Nihal Atsız'ın *Yolların Sonu* (1946), Feyzullah Sacit Ülkü'nün *Ülkü ve Şiir* (1949) adlı kitaplarındaki bazı şiirlerde, Türk destanlarından motifler veya bazı figürler "Türkçü" bir söylemle yer alır. Aynı dikkat ve ilgiyle Basri Gocul *Türk Milli Destanı Oğuzlama* (ilk kitap 1948) adlı bir dizi kitap çıkarır. Bu dikkat, "Türkçü" söylem yumuşatılarak, 1950'lerden 1980'lerin ilk yıllarına kadar korunur. Şiire destanla giren ve hep destanda kalan Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu *Bozkurtların Ruhu* (1952), *Gençosman Destanı* (1959), *Kür Şad İhtilâli Destanı* (1970), *Malazgirt Destanı* (1971), *Bozkurtların Destanı* (1972), *Kopuzdan Ezgiler* (1979) ve *Destanlarda Uyanmak* (1984) adlı kitaplarında, pagan dönemi mitosları ile İslâmi döneme ait menkıbeleri kaynak olarak değerlendirir. Gençosmanoğlu'nun benimsediği söylemin içinde yazan Yetik Ozan'ın *Atmaca Uçurumu*'ndaki (1974) bazı şiirlerinde duyuş, destansıdır; aynı özellik Dilâver Cebeci'nin *Şafağa Çekilenler* (1984) adlı kitabındaki şiirlerde de görülür. (Doğan 2011: 25-26).

Yahya Kemal'in öncülük ettiği bu akımda Yunan mitolojisinden yararlanan yakın dönem şairlerin şiirleri de bulunmaktadır.

İsmet İnönü yönetimindeki Türkiye'de Maarif Vekilliği sırasında kurulan Tercüme Encümeni ile daha ziyade Yunan kaynaklı eserlerin Türkçeye kazandırıldığı görülmektedir. 1940'lı yıllarda devletin kültür politikası haline gelen bu durum "aydın bir kültür" yaratma çabalarının sonucu olarak yorumlanabilir. Yunan kaynaklı bu hümanizm görüşü, devletin de desteği ile şair ve yazarlar arasında daha bir benimsenmiştir. Bu bağlamda Orhan Veli Kanık da "Destan Gibi" (1946) adlı şiirini *Yaprak Dergisi*'nde yayımlamıştır.

İnci Enginün, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı* adlı eserinde son dönem şairleri ve onların şiirlerini değerlendirmiştir.

Memleket şiirleriyle başlayıp, Yunan mitolojisini bir anlatma vasıtası olarak kullanan Salih Zeki Aktay (1896–1970), Ali Mümtaz Arolat (1897–1967) ile birlikte uzak iklimleri özlemektedir. Salih Zeki Aktay'ın *Persefon* (1930), *Asya Şarkıları* (1933), *Pınar* (1936), *Rüzgâr* (1938), *Rüzgâr ve Dallarda Şarkılar* (1961), *Lâton* (1964, 67, 68), *Titan* (1966) ya-

yımladığı şiir kitaplarıdır. Yunan mitolojisinden yararlanılarak yazılan en güzel şiir, Mustafa Seyit Sutüven (1908–1969)'indir. Batı kültürünün temeli olan ve evrenseli yakalamak için mutlaka bilinmesi gereken Grek ve Latin mitolojisi 1940 sonrası yazarlarında, tabii bir beslenmenin sonucu olarak öğrenilir ve kullanılır. Salih Zeki Aktay'ın sadece mitolojik adlar sıralamaktan öte gitmeyen çabası Melih Cevdet Anday'ın *Kolları Bağlı Odesseus'*unda (1963), *Göçebe Denizin Üstünde* (1970) ve *Teknenin Ölümü* (1975) Oktay Rifat'ın *Agamemnon'*u, Edip Cansever'in *Nerde Antigone'*u Behçet Necatigil'in *Pan*'ı, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *İnsanlar Arasında Prolog* ve diğer şairlerin münferit şiirlerinde yabancılığını kaybeder. (Enginün, 2003: 61–62) Veysel Çolak, *Şiir Nedir ve Nasıl Yazılır?* adlı çalışmasında bu mitolojiyi şiirlerinde kullanan şairlere eklemeler yaparak Ahmet Hamdi Tanpınar, Zeki Ömer Defne, Arif Damar, Hasan İzzettin Dinamo, Mehmet Başaran, Yılmaz Gruda, Ülkü Tamer, Ali Püsküllüoğlu, İlhan Berk, Sabahattin Kudret Aksal, Ece Ayhan, Ahmet Oktay, Güven Turan, Hilmi Yavuz gibi isimleri sıralamaktadır. Çolak, kitabında bu şairlerin tümünün bir biçimiyle mitoslara ilgi duyduğunu ve şiirlerinde onları yeniden üretmeyi denediklerini ama hiçbirinin mitos olanağını poetikalarının temel sorunsalı kılmadığını tespit etmektedir. Çolak, Melih Cevdet Anday, Oktay Rifat ve Behçet Necatigil'in mitoslara eğilişinin daha bir yoğunluk taşıdığını ifade etmektedir. (Çolak, 2004: 120)

Şiir ve Mitologya Cumhuriyet Dönemi Şiirinde Yunan ve Latin Mitologyası adlı çalışması ile Aydın Afacan, 1930'lu yıllarda Yunan ve Latin mitologyasından yararlanmanın başlangıç sayılabileceğini çıkan kitaplara dayanarak ifade etmekte ve bu yıllarda mitologyayı yapıtlarına en çok biçimde yansıtan iki şairi Salih Zeki Aktay ve Hasan İzzettin Dinamo olarak belirlemektedir. (Afacan, 2003: 109) Afacan çalışmasının devamında yukarıdaki iki isme ek olarak Şükufe Nihal-Başar, Ahmet Hamdi Tanpınar, Zeki Ömer Defne, Mustafa Seyit Sutüven, Oktay Rifat, Melih Cevdet Anday, İlhan Berk, Behçet Necatigil, Sabahattin Kudret Aksal, Arif Damar, Mehmet Başaran, Can Yücel, Edip Cansever, Ahmet Oktay, Cengiz Bektaş, Ali Püsküllüoğlu, Özdemir İnce, Hilmi Yavuz, Ülkü Tamer, Fikret Demirağ ve 1970 sonrası günümüze kadar uzanan bir liste ile şiirlerinde özellikle Yunan ve Latin mitologyasını kullanan şairleri sıralamaktadır.

Mitolojiden bilinçli bir şekilde yararlanan başka bir şair ise Melih Cevdet Anday olmuştur. Yalçın Armağan, *Melih Cevdet Anday Şiirinde Zaman* adlı basılmamış yüksek lisans tezinde şairin Batı mitolojisinden etkilendiğini ve bu etki sonucunda şiirlerinde köklü bir değişim olduğunu belirtir. "Garip" şiirinin üç şairinden biri olarak ünlenen Melih Cevdet Anday'ın (1915–2002), Türkçe şiirdeki asıl yerini 1962 yılında yayımlanan *Kolları Bağlı Odysseus*'tan sonraki şiiriyle elde ettiği söylenebilir. Anday şiiri, *Kolları Bağlı Odysseus* ile hem dilsel düzeyde, hem de şiirde tasarlanan evren düzeyinde köklü bir değişim geçirmiştir. *Kolları Bağlı Odysseus* kitabı ile köklü bir değişim geçirmesinden dolayı, Anday şiirini iki dönem olarak değerlendirme eğilimi yaygındır. 1960 sonrası şiirinde bu kez mitolojik unsurlar görülmeye başlandı. (Armağan, 2003: 9) *Kolları Bağlı Odysseus* (1963) ile başlayan bu süreçte, Anadolu'daki eski Yunan kültürü ile yaşadığımız tarihsel ve güncel koşullar arasında bir metafor kurmayı istedi. Mitologya serüvenine Doğu kültürleri unsurlarını da katmaya başlar. Şiirindeki bu gelişme denemeleri ve romanlarında da hissedilir. (Armağan, 2003: 11)

Yücel Kayıran "Melih Cevdet Anday Şiirine Bir Giriş Denemesi" başlıklı yazısında, Anday şiirindeki zaman tasarımını mitolojinin kullanılması ile bağlar kurarak yorumlar.

Kayıran'a göre Anday'ın şiir evreni "mitolojinin mantığı" ile kurulan bir evrendir: Melih Cevdet Anday, *Kolları Bağlı Odysseus* ile birlikte, Garip şiirinin söyleminden farklı bir şiir yazmaya başlamıştır. (alıntılayan Armağan, 2003: 36)

Doğum çoğuldur, ölüm tekil
Mumdandı aç tutkumun kanatları
Uçuyordum sevinç içinde.

Çift sürüyordu bir köylü iki büklüm
Kalkmak üzereydi ak bir gemi limandan
Denize düşeni kimse görmedi.

Bu dizelerde Anday, batı mitolojisinden İkaros mitini kullanmaktadır. Şiirinin adını *İkaros'un Ölümü* koyarak esinlenmeyi pekiştirmektedir. Anday, bu mitten yola çıkarak İkoros'u eğretileme aracı olarak kullanarak insanın iç dünyasını bu yolla ifade etmektedir.

Melih Cevdet Anday'ın yine başka bir şiirine ait dizelerde de mitolojiden yararlandığı görülmektedir.

Ve havlamayan dev köpekleriyle
İnsanın zamanı…….. olmayan
Ama hayalet bir gül gibi kokan
Toprağımız eşelendikçe.

Anday, bu dizelerinde de yine Batı mitolojisindeki Hades'ten ve onun yeraltı dünyasından esinlenmektedir.

Genel olarak ikinci yeni şairlerinin esin kaynağı olarak kullandıkları mitoloji, şiirlerine ikinci yeni hareketinin de temeli olan gizemi sağlıyordu. Bu esin kaynağı ile yazan şairler kapalı, anlaşılması güç, yine de anlamdan ayrılmayan bir şiire yöneldiler. Çok farklı imgeler kullanırken bile düşünce öğesini göz ardı etmemişlerdir.

İkinci Yeni şairlerinden biri olan Oktay Rifat, 1960'lı yılların başlarında, *Latin Ozanlarından Çeviriler* (1963) ve *Yunan Antologyası* (1964) gibi, Latin ve Yunan ozanların mitoloji kitaplarını Türkçeye çevirmiştir. Aynı zamanda, çevirdiği kitaplardaki mitolojik kahramanlarla toplumsal sorunlar arasında ilişikler kurmuştur. Mehmet Can Doğan'ın adı geçen eserinde belirttiği gibi, Oktay Rifat'ın yukarıda adı verilen antolojilerden sonra yayımlanan *Elleri Var Özgürlüğün* (1966) adlı kitabına adını veren şiir ile kitabın "Agamemnon" bölümündeki şiirler, Oktay Rifat'ın Yunan mitolojisini kaynak olarak gördüğünün bir işaretidir. Oktay Rifat'ın pastoral nitelikli *Çobanıl Şiirler* (1976) adlı yapıtında da mitologyaya uzanan şiirler bulunur. Bu yapıttaki "Eurdyke" ve Azra Erhat'a ithaf edilen "Patroklos'un Ölümü ve Atlar" adlı şiirler buna örnektir. (Doğan, 2011: 31)

Bir diğer İkinci Yeni şair Edip Cansever de şiirlerinde mitolojiden esinlenen şairlerdendir. İkinci Yeni hareketinin etkisi ile "Dize işlevini yitirdi" gerekçesiyle yeni arayışlara yönelmiştir. Şiirlerinde tiyatrodan esinlenen diyaloglar kullanmıştır. *Nerde Antigone* (1961), *Tragedyalar* (1964), *Çağrılmayan Yakup* (1966) bu dönemin ürünleridir.

Mitolojinin bugüne ışık tuttuğunu savunan Behçet Necatigil de şiirlerinde mitolojik öğelerden yararlanmıştır. Necatigil, Kunt Hamsun'dan *Pan* adlı eseri çevirmiş bu çeviriden etkilenerek Kır Şarkısı isimli şiirini yazmıştır.

"Pan'ın teneffüsü bile
Ilık-okşamakta yüzü
Devedikenleri, çalılık vesaire
Bir âlem bu toprakların üstü."

Necatigil, Kunt Hamsun'ın *Pan* adlı eserinden etkilenerek kökü Pan'dan gelen *Panik* adlı başka bir şiir daha yazmıştır. Necatigil, kentli insanı ve doğasını, kullandığı mit vasıtasıyla anlatmıştır. Necatigil'in *Panik* adlı şiiri için Tahir Alangu şunları söylemiştir:

Büyük toplum çatışmalarını anlatan bu derin soluklu şiirde, eski mitolojiden kalma bir barbar hava, çağımızın insana karşı çıkan endüstri uygarlığını yargılıyor. (alıntılayan Çolak, 2004: 121)

Değil yalnız yazların kızgın sıcaklarında
Hemen her gün, hele büyük kentlerde
Bulvarları tarıyor, hain gülüşleri sessiz,
Pan'la karşı karşıya, gözleri kararıyor
Katı cıvık asfaltta yalın ayak bir işsiz.

Necatigil'in *Panik* adlı şiirinden alıntılanan bu dizeleri ve şiirin bütününün imgesel çözümünü yapabilmek, Pan mitosunun anlamsal boyutlarını bilmeyi gerektiriyor. Böylesine mitosları karşılayan sözcükler bir eğretileme, bir değişmece olarak şiirlerde yerlerini alabiliyor. Çağrışım yükleri olduğu için de imge özelliği kazanıyorlar. (Çolak, 2004: 122)

Pan mitos öğesi, Necatigil'in Tırpan şiirinde de karşımıza çıkar:

Bitmemiş ekinler yerde
Kırılmış –tır/ pan

Necatigil, bir başka şiirinde de mitostan faydalanmış, Yunan mitolojisinden Zeus, Hera gibi isimler kullanmıştır.

Senin sevmelerin ne kadar çoktu aslan Zeus
Kimi boğa, kimi kuğu biçiminde
Senin yaklaşmaların ne kadar değişik,
Amphitryon ya da altın yağmuru.

Şimdi nerde o sayısız
Aldattığın dertli Hera,
Nerde bindiğin azgın atlar?
Neden sıkıntıyı, hüznü pişmanlığı getiriyor
Gece sefalarının açtığı saatler?

Asaf Hâlet Çelebi de şiirlerinde mitolojik unsurlar kullanmıştır. *Bütün Şiirleri* adlı eserinde İbrâhîm, Mısrı Kadîm ve Kadıncığım şiirlerinde mitolojiden esinlendiği görülmektedir. Çelebi, *İbrâhîm* adlı şiirinde, Hz. İbrahim'e telmihte bulunur. Kur'an'da anlatılanlara göre, putları kırmış ve en büyüğünü sağlam bırakmış. Nemrud'un kavmi, putların kırılmasıyla

ilgili olarak onları suçlayınca, İbrahim, büyük putun diğerlerini kırdığını söylemiş. İnanmadıklarını görünce de, büyük puta sormalarını istemiş. Kavmin putların konuşmayacağını belirtmesi üzerine, İbrahim de putlara niye taptıklarını sormuş onlara. Böylece Hz. İbrahim ateşe atılmış fakat ateş onu yakmamış. Çelebi'nin aynı şiirinde geçen "buhtunnasır" ise Bâbil hükümdarı Nabukadnezar (Nabokonodosor) (İ.Ö. 604–561) demektir. Bâbil asma bahçelerini inşa ettirmiştir. Eski Ahit'te, Daniel kitabında, Abdanogah, Mişâk ve Şadrâk adlı üç kişiyi, Buhtunnasır'ın, Bâbil'de Dora ovasına diktirdiği altın puta tapmadıkları için ateşe attırdığı fakat fakat bunların yanmadıkları anlatılır. (Çelebi, 2006: 105) Çelebi, *Mısrı Kadim* adlı şiirinde Mısır firavunlarına telmihte bulunmaktadır. Amon, Karnak'ın yerel tanrısı. Daha sonra Heliopolis'in tanrısı Ra ile birleşerek Amon-Ra adını alıyor. Bu tanrı, eski Mısırlıların dininde çok önemlidir ve tanrılar tanrısı sayılır. Tafnît, bir tanrıçayı, Tefnut'u akla getiriyor. Bu tanrıça da aslan kafalı ve insan bedenlidir. (Çelebi, 2006: 106)

Çelebi'nin incelediğimiz son şiiri olan "Kadıncığım" şiirinde geçen

"oyluk kemiğimi çıkartıp
kendime bir kadıncık yaptım"

Mısralarında; Hz. Âdem'in mucizesini tekrar edilir ve "oyluk kemiğinden Hz. Havva olur." Hadisesine telmihte bulunur. Bu anlatı Eski Ahit'te geçmektedir. (Çelebi, 2006: 107)

Yunan mitolojisinin şairler arasında bu kadar yaygın bir şekilde işlenmesine başka bir şair Cemal Süreya şiddetle karşı çıkar ve eleştirir. Doğan adı geçen eserindeki Süreya'nın tepkisini aktarmaktadır. Süreya'ya göre, Yunan mitolojisini kendi mitolojimizmiş gibi işlemek gereksiz olduğu kadar sakıncalı bir iştir. Süreya bu düşünceler çerçevesinde eleştirilerine devam eder:

Yunan mitolojisiyle kendi mitolojimizmiş gibi ilgilenen yazarlar tuhaf bir idealizm içine girmekte ve gerçeklikten uzaklaşmaktadırlar. Oysa çıkış noktalarına bakınca bunu yeni bir gerçekçiliğin çekirdeğini atmak amacıyla yaptıklarına da tanık oluyoruz. (aktaran Doğan, 2011: 32)

Sonuç olarak, Türk edebiyatı tarihinde 13.yy. klasik dönem Türk edebiyatından günümüze kadar gelen süreçte şairlerin şiirlerinde mitolojiden esinlendiği görülmektedir. Bu durum mitlerin özelliklerinden kaynaklı olabilir. Mitlerin düşsel olması, onların imgesel, simgesel anlatımını da beraberinde getirmiştir. Böylece mitler, yazınla, şiirlere doğrudan ilişkilendirilmektedir. Mitin edebiyat teorisi bakımından önemli olan özelliklerini Rene Wellek ile Austin Warren şöyle belirliyor:

Bir imaj ve tablo olması, sosyal olması, doğa üstü (gerçek dışı veya us dışı) olması, öyküleyici bir şey veya öykü olması, arketip karakterleri taşıması veya evrensel olması, zamana bağlı olmayan ideallerimizin zaman içerisinde geçen olaylarmış gibi sembolik bir şekilde temsili, bir program veya öbür dünyadaki yaşamla ilgili olması, mistik olması. (alıntılayan Çolak, 2004: 117)

Mitlerin toplumun ortak malı olması, genelde benimsenmelerini, öz aynı kalmak koşuluyla durmadan üretilmelerine ve şiirlerde kullanılmalarına sebep olmaktadır. Böylece yazarların ve şairlerin eserlerinde mitlere yakın durduğu görülmektedir.

Mitlerin simgesel özelliğinin yanı sıra şiirlerde kullanılmasının başka bir nedeni de şi-

irin gizemi ile mitlerin gizeminin karşılaştırılması olabilir. Çünkü her ikisinde de metaforik özellikler mevcuttur. Şiirlerde de mitlerde de metaforlarla açıklanabilecek manalar olduğu söylenebilir. Bu durum da ikisini birbirine yakınlaştırmaktadır. Ancak mitlerin kullanıldığı bir şiiri anlamak için aynı zamanda kullanılan mitin hikâyesinin okuyucu tarafından bilinmesi gerekmektedir.

Buradan bakıldığında, şiirin anlamını ve işlevini eğretilemelerin ve mitlerin belirlediği söylenebilir. Bu görüşün açıklaması olarak Rene Wellek, Austin Warren; "Mecazi ve mitik düşünüş, yani eğretilemelerle düşünme, şairane bir hikâye ve görüşle düşünme gibi faaliyetleri vardır." Saptamasında bulunmaktadır. (alıntılayan Çolak, 2004: 117) Mitlerin şairler tarafından kullanımı yapısal analiz ile yorumlanabileceği gibi psikanalitik açıdan da yorumlanabilir. Rene Wellek, Austin Warren, *Edebiyat Biliminin Temelleri* adlı çalışmalarında mitlerin kullanımını psikanalitik açıdan ele alan edebiyatçıların olduğundan bahsetmesi görülmektedir. Onların tespitlerine göre, Freud'un etkisinde kalan bugünün edebiyat araştırıcıları ise bütün imajları yazarın bilinçaltındaki şeylerin açığa vurulması olarak kabul etmektedirler. (Wellek vd., 1983: 259)

Modern edebiyatta mitolojiden yararlanma ideolojileri de beraberinde getirmektedir. Şairler dünya görüşleri paralelinde mitlerden faydalanmış ve gerek mitik olaylara gerekse mit kahramanlarına şiirlerinde yer vermiştir. Bu şairlerden kimisi yüzünü Batı'ya dönerek tarihini ve hikâyesini Yunan mitolojisinde ararken kimisi de Doğu'da ve Orta Asya'da tarihini ve hikâyesini aramıştır. Bu arayışlar kimi zaman hümanizm, kimi zaman Türkçülük, kimi zaman, Turancılık, kimi zaman da İslâmi referanslarla adlandırılmıştır. Ancak her ne fikir dünyasında yer alırsa alsın mitler, her zaman şairlerin düşüncelerini anlatabilecekleri kodlanmış bilgiler olarak eserlerinde yer almaya devam etmiştir.

Osmanlı Devleti'nin yıkılma sürecinde Batı üzerinden Yunan mitoslarıyla gerçekleşen ilk temas "gerçek kültür", "gelenekten yaralanma" ve "modernite nedir?" tartışmalarını beraberinde getirmiş ve aksi fikirler Ziya Gökalp ile aşikâr olmaya ve Türk mitosları eserlerde anılmaya başlamıştır. Ancak 1940'larda hümazmin etkisiyle Yunan kültürü ve mitolojisi devletin kültür politikası haline dönüşür. Tercüme Encümeni kurulması ile hız kazanan çeviriler Yunan tragedyaları üzerine yoğunlaşmıştır. 1960'larda ise Doğu mitolojisinin ve yerel kaynakların göz ardı edilmemesi gerektiği, hümanizm bağlamında insanı anlama yönünde onların da Yunan mitosları kadar önemli olduğu vurgulanmıştır.

Yunan ve Latin mitologyasından yararlanmada edebiyatçılar farklı görüşler bildirmişlerdir. Kimileri bu kaynaktan yararlanılmasına karşı çıkıp, konuyu "Türk kültürüne yabancılık" bağlamında ele almış, kimileri ise Batı edebiyatlarını örnek göstererek mitologyanın evrensel temalar içerdiğini ve bu nedenle edebiyat için önemli bir kaynak olduklarını savunmuştur. Batı ve Doğu kökenli mitologya kullanımı bağlamında iki zıt görüş olmasına rağmen ortak olan; her iki görüşün de kendi hayat algıları doğrultusunda mitlerden faydalanıyor olmalarıdır. Şiirin en önemli özelliğini, anlatılmak isteneni en kısa ve en çarpıcı biçimde anlatma olarak ele alırsak mitoslar şairler için bulunmaz nimet olarak görülmektedir. Zira, mitolojik bir olaya ya da bir isme gönderme yapmak tek bir kelimede şiirin bütünlüğünü bozmadan birçok hikâyeyi de anlatmak demektir. Mitoslar her şairin yaşadığı yere ve döneme, dünya görüşüne ve sanat anlayışına özgü biçimlerde şiire katılmışlardır. Dolayısıyla şiirde kullanılan mitik göndermeler aynı zamanda doğrudan şairin kültürel kodlarına da gönderme içermektedir.

Bu açıdan bakıldığında şairin kullandığı dil zaten şiirin bütünlüğünü oluşturan yani şiiri şiir yapan dil olan simge dilidir. Simge dili ve ruh-çözümlemesi bağlamında, Carl Gustav Jung'ın arketipçi yaklaşımının kaynağı olan psikanaliz de şiir ve mitos ilişkisine eğilmiştir. Mitos bağlamında şiirler her zaman, simge dili kullanımı ile yani başka bir deyişle metaforlarla ifadesi ile yapısalcıların, kullanılan mitosların şairin zihnindeki arka planı için de psikanalizcilerin ilgi alanı olmuştur.

Hangi açıdan bakılırsa bakılsın 13.yy.dan başlayan klasik Türk edebiyatından 19 yy. dan günümüze kadar gelen modern Türk edebiyatına kadar geçen bütün dönemlerde mitlerin yazar ve özellikle şairlere ilham kaynaklığı ettiği görülmektedir. Klasik Türk edebiyatında şairlerin İran edebiyatının ve İslamiyet'in de etkisiyle eserlerinde bu minvalde mit anlatılarına yer verdikleri görülürken 19 yy.da ise modern edebiyatta şairler eserlerinde daha çok dönemin siyasi ve sosyolojik yapısının da etkisi ile Batı medeniyetinin mit anlatılarına göndermeler yaptığı görülebilir. Konuyu sınırlandırmak açısından verilen birkaç şairin eserlerinde de görülmektedir ki, mit anlatıları tıpkı atasözlerinin kullanımında olduğu gibi eserleri kısa ve özlü bir anlatıma götürmüştür. Bu yolla şairler diyeceklerini tek bir kelime ile demiş ve arkasını okuyucuya bırakmışlardır.

KAYNAKÇA

Afacan, Aydın (2003), *Şiir ve Mitologya Cumhuriyet Dönemi Şiirinde Yunan ve Latin Mitologyası*, Doruk Yayınları, Ankara.

Akyüz, Kenan (1995), *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860–1923*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul.

Anday, Melih Cevdet (1998) *Ölümsüzlük Ardında Gılgameş, Toplu Şiirleri II*, Adam Yayıncılık, İstanbul.

Armağan, Yalçın (2003), *Melih Cevdet Anday Şiirinde Zaman*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Bilkent Üniversitesi, Ankara.

Bayat, Fuzuli (2007), *Türk Mitolojik Sistemi 1*, Ötüken Yayınları, İstanbul.

Campbell, Joseph, (1992), *İlkel Mitoloji*, Çev., Kudret Emiroğlu, İmge Kitabevi, Ankara.

Caudwell, Christopher (1988), *Yanılsama ve Gerçeklik*, Çev.: Mehmet H. Doğan, Payel, İstanbul.

Çelebi, Âsaf Hâlet (2006), *Bütün Şiirleri*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Çolak, Veysel. (2004), *Şiir Nedir ve Nasıl Yazılır?*, İkaros Yayınları, İstanbul.

Doğan, Mehmet Can (2011), *Şiir Arkeolojisi*, YKY, İstanbul.

Enginün, İnci (2003), *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Dergâh Yayınları, İstanbul.

Eliade, Mircea (1993), *Mitlerin Özellikleri*, Çev.: Sema Rifat, Simavi Yayınları, İstanbul.

Kaplan, Mehmet (1975), *Cumhuriyet Devri Türk Şiiri*, Dergâh Yayınları, İstanbul.

Kaplan, Ramazan (1998), *Klâsikler Tartışması (Başlangıç Dönemi)*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.

Karataş, Gökçen (2008), *Klasik Türk Şiirinde Tarihi, Efsanevi ve Mitolojik Unsurlar*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi, Muğla.

Kaya, Muharrem; *Mitolojiden Roman Anlatıma Dayalı Türlere Genel Bir Bakış* http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosya/158330/h/turkromanlarindadestan.pdf adresinden alınmıştır. (05 Mayıs 2011)

Meriç, Cemil (1976), *Bu Ülke*, Ötüken Yayınevi, İstanbul.

Necatigil, Behçet (1983), *Bütün Eserleri*, Cem Yayınları, İstanbul.

Paz, Octavio (1995), *Öteki Ses Şiir ve Yüzyılın Sonu*, (Çev.: Hüseyin Demirhan, Suten Yayıncılık, Ankara.
Tanpınar, Ahmet Hamdi (1982), *Yahya Kemal*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
Toker, Şevket (2008), *Türk Edebiyatında Nev-Yunanîlik*
http://www.ege-edebiyat.org/docs/582.pdf adresinden alınmıştır. (05 Mayıs 2011)
Tökel, Dursun Ali (2000), *Divan Şiirinde Mitolojik Unsurlar Şahıslar Mitolojisi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
Wellek, Rene ve A.Warren, (1983), *Edebiyat Biliminin Temelleri*, Çev., Ahmet Edip Uysal, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
Ülken, Hilmi Ziya (2006), *Anadolu Kültürü ve Türk Kimliği Üzerine*, Ülken Yayınları, İstanbul.
Yücel, Hasan Âli (1957), *Edebiyat Tarihimizden*, 1.Cilt, TTK Yayını, Ankara.

Özet

ŞİİRİN ESİN KAYNAĞI OLARAK MİTOLOJİ

Mitleri pek çok araştırmacı tanımlamış ve bu tanımlamalar doğrultusunda genel bir kabul oluşmuştur. Bu kabule göre, mitler bir milletin ortak geçmişi olarak kaynaklara geçmiştir. İnsanoğlu farkında olsun ya da olmasın mitsel bir olaya gönderme yapan ritüelleri hayatlarının çeşitli dönemlerinde uygulamaktadır. Hatta insanoğlu bir adım ileriye giderek farkındalıkla mitleri sanatlarında da daha ilk çağlardaki duvar resimlerinden başlayarak günümüze kadar kullanmışlardır. Bu bakımdan mitler sadece anlatılarda kalmamış, edebiyatın ve güzel sanatların birçok dalına da ilham kaynağı olmuştur. Resimde, heykeltıraşlıkta, minyatürde ve diğer güzel sanat dallarında kendini gösteren mit anlatı, sinema, tiyatro oyunları gibi alanlarda da ilham olmuştur. Bunların yanında anlatı olması gereği mit, edebiyatta da kendine çok kuvvetli bir yer bulmuş, birçok edebi türü beslemiştir. Zira şair ya da ressam bu vesile ile anlatmak istediğini geçmişin meşruluğu ve denenmişliği ile daha rahat anlatabilmektedir. Bu çalışmada bu edebi türlerden biri olan şiir ve esin kaynağı olarak mitoloji incelenecektir. Halk edebiyatı disiplini içinde incelenen mitler bu çalışmada farklı olarak eski Türk şiiri olarak da adlandırılan klasik Türk şiiri diğer adıyla divan şiirinde ve yeni Türk şiiri diğer adıyla modern Türk şiirinde incelenecektir. Her iki disiplinde de örnek şiirler üzerinden konu irdelenecektir. Türk şairlerinin hangi mitolojilere hangi kaygılarla yöneldikleri, bu yönelişlerin edebiyat tarihi açısından önemine değinilecektir.

Anahtar Sözcükler: Klasik Şiir, Modern Şiir, Mit, Mitoloji, İmge

Abstract

MYTHOLOGY AS A SOURCE OF INSPIRATION FOR THE POEM

Many researchers defined myths and a general acceptance is created in line with these definitions. According to this acceptance, myths are written in books as a common history of a nation. Whether or not human beings are aware of the situation, they use rituals that refer to a mythic phenomenon in different periods of their lives. In addition to this, human beings have gone one step further and have used myths consciously in arts starting from the cave paintings in the first century until today. In this respect, myths didn't remain only in stories and they have been sources of inspiration for many branches of literature and fine arts. Myth narrative, presented in painting, sculpture, miniature, and other branches of fine arts have also been inspirational in cinema and theatre. Besides these, as it is a narrative, myth has a very significant place in literature and has supported many literature types. Poet or painter tells whatever he/she wants more easily through the validity of the past. In this study, poem, one of these literary genres and mythology as the source of inspiration will be analyzed. Myths, which were analyzed as a part of folk-literature discipline, will be analyzed in old Turkish poem, which is also named as classical Turkish poem and Ottoman poetry and in the new Turkish poem, which is also named as modern Turkish poem. The topic will be examined through sample poems in both disciplines. Turkish poets' use of myths, their concerns in these usages and importance of these attitudes in terms of literature history will be mentioned.

Keywords: Classic Poetry, Modern Poetry, Myth, Mythology, Image.